

**2005 SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI İLE 2018 SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETİM PROGRAMININ KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ**
2005 SOCIAL STUDIES COURSE CURRICULUM AND 2018 SOCIAL STUDIES COURSE
CURRICULUM COMPARATIVE ANALYSIS

Semih EKER¹

ÖZET

Bu çalışmada, 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) ile 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları'nın (SBDÖP) karşılaştırılması amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir: 2005 SBDÖP' de bulunan her öğrenme alanındaki üniteler 2018 SBDÖP' de yer almamış ünite yerine doğrudan öğrenme alanları ve kazanımlara yer verilmiştir. Yeni programda ünite anlayışına son verildiği söylenebilir. 2005 SBDÖP' de 17 tane genel amaca yer verilirken; 2018 SBDÖP' de 18 tane özel amaç belirlenmiştir. 2005 SBDÖP' de her üniteye yer alan doğrudan verilecek değer ve beceriler yerine 2018 SBDÖP' de birden fazla değer ve beceri şeklinde öğrenme alanının başında verilmiştir. 2005 SBDÖP' de öğrenme alanı sayısı 9 iken; 2018 SBDÖP' de öğrenme alanı sayısının 7 olduğu görülür. 2005 SBDÖP' de yer alan Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, Zaman, Süreklilik ve Değişim ile Güç, Yönetim ve Toplum öğrenme alanları 2018 SBDÖP' de yer almazken; Güç, Yönetim ve Toplum ve Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler öğrenme alanlarının kazanımları birleştirilerek ve sadeleştirilerek "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanı oluşturulmuştur. 2018 SBDÖP' de kazandırılmak istenen beceriler Türkiye Yeterlilik Çerçevesi (TYÇ) başlığı altında toplanmış 8 tane yetkinlik maddesi şeklinde sunulmuştur. 2005 SBDÖP' de bu şekilde bir uygulama bulunmamaktadır. 2005 SBDÖP' de 15 olan doğrudan verilmesi istenen beceri sayısı, 2018 SBDÖP' de eklemeler yapılarak 27'ye yükseltilmiştir. Genel hatlarıyla özetlemek gerekirse; 2018 SBDÖP' nin, eski yani 2005 SBDÖP' ye göre daha sade bir yapıda olduğu fazla detaya girmediği söylenebilir. 2005 SBDÖP' de bulunan Atatürkçülük konuları, ilişkilendirmeler ve etkinlikler gibi kısımlar, 2018 SBDÖP' den çıkarılmış; kazanım sayısında ciddi bir azalma görülmüştür. 2018 SBDÖP' de ölçme ve değerlendirme anlayışı, 2005 SBDÖP' de olduğu gibi öğrenci merkezli ve süreç odaklı bir anlayış bulunur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Kazanım, Beceri, Değer, Değerlendirme

ABSTRACT

In this study document analysis qualitative research methods were used. Descriptive analysis method was used to analyze the data. In the 2005 social studies lesson curriculum, the units in each learning field were included; however in 2018 social studies lesson curriculum program, instead for units in learning field, direct learning areas and learning outcomes were included. In the new program, it can be said that the of concept unit understanding was ented. The general aims of the 2005 SSLCP were gathered under 17 topics, while the objektives of the 2018 SSLCP were collected under 18 topics under the title of special aims. Instead of the value and skills to be given directly to each unit as it was done in the 2005 program, it was given at the entrance of the learning area as multiple values and skills in the 2018 program. In 2018 SSLCP, the number of learning areas were reduced form 9 to 7; Groups, Institutions and Social Organizations, Time, Continuity, Change and Power, Management and Community learning areas which had been took place in 2005 program, were not included in the 2018 program; Power, Management, Society and Groups, Institutions and Social Organizations were combined under the name of Effective Citizenship. The total number of skills required to be given directly in 2005 program was 15 in total. However in 2018 program it was increased to 27 in total. To summarize in general terms if necessary; It could be inferred that program of 2018 were simpler than the 2005 program. 2005 program sections such of Atatürkism, associations and activities in the not included from in the 2018 in program; moreover it could be said that there was a remarkable decrease in the number of learning outcomes. Mentality of measurement and evaluation in the 2018 program is student-centered and process-oriented as 2005 program. In this study it is aimed to compare social

¹ Bilim Uzmanı, semih.eker@gazi.edu.tr

studies lesson curriculum program (SSLCP) published in 2005 and 2018. In this study, a descriptive method, scanning model was used.

Keywords: Social studies lesson curriculum, skill, value, learning outcomes, evaluation

GİRİŞ

Türkiye’de sosyal bilgiler programıyla ilgili düzenlemelere bakıldığında, cumhuriyet döneminden önceki sosyal bilgiler programında yer alan derslerin ve konuların günümüzde ilkökul ve ortaokullarda okutulan programa da girdiği görülmektedir. Türkiye’de cumhuriyetle beraber birçok alanda yenilikler gelmiştir. Bu yenileşme eğitim öğretime de etki etmiştir. 1924’te Tevhid-i Tedrisat Kanunu (Öğretim Birliği Yasası) kabul edilmiştir. Böylece bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı kontrolü altına alınmış ve okul programları konusunda önemli yenilikler gelmiştir. Ders öğretim programları bu değişimle, laikliğe dayanan, yönünü batıya döndüren ve müspet bilimleri hedef alan bir tarza bürünmüştür (Varış,1994). Cumhuriyet döneminde 1926, 1930, 1936 ve 1948 programlarında da tek disiplinli program desenine uygun olarak tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi derslerine yer verilmiştir (Öztürk, 2005: 85). 1962’de ise o zaman için çok önemli radikal bir değişim yaşanmış, ilkökul 4. ve 5. sınıflarda “Toplum ve Ülke İncelemeleri” dersi programa konulmuş, 1968’de de bu dersin ismi sosyal bilgilere dönüştürülerek, tarih, coğrafya ve vatandaşlık üniteleri arka arkaya dizilmiştir (Ata, 2007). Sosyal Bilgiler dersi ABD’de, dünyanın siyasal ve sosyal gelişmelerine ve eğitim akımlarına göre, farklı gelişmeler göstermiştir. Türkiye’de ise, sosyal bilgilerin konuları farklı derslerin içeriğinde yer almış olsa da, 1968 yılında ayrı bir ders olarak ilk defa bu isimle eğitim programında yer bulmuştur (Çatak, 2015: 69; Şimşek, 2016). Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 9. Milli Eğitim Şurası kararları uyarınca, 15.11.1974 tarih ve 459 sayılı kurul kararı ile temel eğitim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinin okutulmasına karar verilmiştir. Böylece Sosyal Bilgiler dersi İlköğretim okullarında 1968’den itibaren, Ortaokullarda ise 1975’ten itibaren okutulmaya başlanmıştır. Bu uygulama 1985 yılına kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra Sosyal Bilgiler dersi İlköğretim II. kademedeki Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi olarak verilmeye başlanmıştır. 1997-1998 yılında ilk defa ilkökul programında (4., 5., 6., 7. sınıflarda) Sosyal Bilgiler dersinin okutulmasına başlanmıştır (Safran, 2011: 13). Cumhuriyetin ilanı ile birlikte sosyal bilgiler kapsamına giren konular tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri ile 1924, 1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948 programlarında tek disiplin anlayışı ile ayrı ayrı okutulmuştur (Öztürk - Dilek, 2005: 53). Bunun yanında toplu tedris (öğretim) ilkesinin benimsendiği de görülür (Akyüz, 2009: 327). 1962 ilkökul program taslağında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerinin birleştirilerek “toplum ve ülke incelemeleri” dersi ile verildiği görülür (Güngördü, 2002). 1968 ilkökul programında “toplum ve ülke incelemeleri” dersinin adı “sosyal bilgiler” olarak değiştirilmiştir. 2005 yılı öncesi yapılan programlar daha çok ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık felsefesi ekseninde oluşturulmuş; ancak uygulama kısmında daimici ve esasici anlayıştan bir türlü kurtulamamıştır. Eğitim alanında, davranışçılık akımıyla öne çıkan eğitim programı yapma ve düzenleme faaliyetleri, Piaget’in bilişsel gelişim görüşüyle dünya genelinde büyük etki yapmış ve iz bırakmıştır. Son yıllarda öğrenmeye ve beynin işleyişini çözmeye yönelik psikoloji çalışmalarına ilgi giderek artmakta ve bu anlamda yapılan çalışmaların sayısı giderek çoğalmaktadır. Bunun ana sebebi psikoloji araştırma sonuçlarının direkt ya da dolaylı olarak eğitim ortamlarını ve eğitim programlarının yapısını farklılaştırmasında yatmaktadır. Bunun için, MEB öğretmenlere eğitim ortamlarını düzenlemede ara sıra bir takım yönlendirmelerde bulunmuştur (Akinoğlu, 2005: 31). Sosyal bilgiler dersi öğretim programları da diğer ders öğretim programlarında olduğu gibi zaman zaman değişikliklere uğramıştır. Bu değişimin kökenine bakıldığında ana amacın eğitim sistemini ileri taşımak olduğu söylenebilir (Sözen, E. ve Ada, S., 2018: 57). Bu değişikliklerle, programların yapısı, felsefesi ve yaklaşımı değişmiştir. 2005 yılında ortaya konulan sosyal bilgiler programında tematik anlayış ön plana çıkmıştır. Tematik anlayış neticesinde ünitelere bölünmüştür. Üniteler disiplinlerarası yaklaşımla oluşturulmuş, daha önceki programlarda yer almayan, Sosyal Bilimlerin; Arkeoloji, Andropoloji, Ekonomi, Hukuk, Siyaset Bilimi gibi disiplinleri ile zenginleştirilmiştir. Dünyada meydana gelen değişikliklerin bireysel ihtiyaçlar ve toplumsal fayda bağlamında eğitim programlarına uyarlanması bir zorunluluk şeklinde karşımıza çıkmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve Finlandiya gibi gelişmiş batı ülkelerinin eğitim programlarını bu değişimler sonucunda yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda geliştirmelerinden sonra ülkemizde de 2004-2005 eğitim öğretim yılından itibaren aynı yaklaşım doğrultusunda gelişmeler yaşanmıştır (Ersoy - Kaya, 2009: 71-72). Derslerin, yapılandırmacı anlayış çerçevesinde öğretmen merkezli değil de öğrenci merkezli işlenmesi gerektiği anlayışına yer

verilmiştir. Sever (2016), Sosyal bilgiler dersi öğretim programını değişen uluslararası koşullara bağlı olarak bilgi destekli kararlar alıp problem çözebilen, etkin vatandaş yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerle ilgili bilgileri yoğunlaştırarak sunan bir öğretim programı olarak tanımlamıştır (s.3). Genel başlıklar açısından 2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programında Türk milli eğitimin amaçları, dersin genel amaçları, programın yaklaşımı ve vizyon, öğrenme alanları, programın temel öğeleri olarak adlandırılan kavram, değer, beceri boyutları, sınıflar düzeyinde kazandırılmak istenen kazanımlar, Atatürkçülük konuları, derste kullanılacak bazı yöntem ve tekniklerin ile ölçme ve değerlendirme öğelerine yer verilmiştir (Çoban ve Akşit, 2018: 482). Sosyal Bilgiler programı 2005'teki önemli değişikliğin ardından 2017 yılına kadar çeşitli değişiklik ve düzenlemelere uğramıştır. 2017 sosyal bilgiler dersi taslak öğretim programının hazırlanma gerekçesi önceki programda da olduğu gibi toplumsal, ekonomik, bilim ve teknolojik gelişmelerin değinilmesi ve bireysel (ferdin) ihtiyaçları gibi nedenler olduğu belirtilmiştir. 2017 SBDÖP açısından önemli değişiklikler göze çarpsa da; programın yapılandırma yapısı, kazanım temelli modeli, aktif öğrenme özelliği, öğrenciyi merkeze alan bakış açısı korunmuştur (Sönmez, 2010: 225). 2017 sosyal bilgiler taslak öğretim programının içeriğini ise programın temel felsefesi, genel amaçlar, temel beceriler, değerler eğitimi, ölçme değerlendirme yaklaşımı, rehberlik, programın uygulamasında dikkat edilecek unsurlar ve kazanımlar olarak sıralanmıştır. 2018'de revize edilen programda bu özellikler korunmuştur.

SBDÖP (Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı) hakkında yapılan çok sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Bunlar; Akınoğlu(2005); Çatak (2015); Şimşek (2016); Tay(2017); Topkaya - Tokcan (2013); Varış(1994). Bu çalışmaların bir kısmı öğretmen görüşlerini ele almış, bir kısmı eski programla yeni programı karşılaştırma yapmaya çalışmıştır.

AMAC

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'ndaki (SBDÖP) değişikliklere dikkat çekerek 2017 yılında taslak olarak yayınlanan, 2018 yılında revize edilen değişiklikleri ele almaktır. Bu araştırmanın programın uygulayıcısı olan öğretmenlere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden olan doküman incelemesi tekniği ile yapılmıştır. Nitel araştırmalar verilerin teker teker okunması yoluyla kod ve kategorilere dayalı olarak araştırma sonuçlarının sunulmasını sağlar (Merriam, 1998: 58). Çalışma Çalışmanın amacına göre içerik analizi şeklinde ele alınmıştır. 2005 ve 2018 SBDÖP karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Araştırma Evreni / Örneklemi

Araştırmanın evrenini, günümüze kadar yapılmış olan Sosyal Bilgiler Dersi Programları (SBDÖP) oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise, Sosyal Bilgiler Dersi Programlarından 2005 ve 2018 yılı programları oluşturmıştır.

Veri Toplama Süreci

Çalışma için öncelikle literatür taraması yapılmıştır. MEB ve Talim Terbiye Kurumu Başkanlığı'nın yayımladığı 2005 ve 2018 SBDÖP'leri ve bu alanla ilgili çalışmalar değerlendirilmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında MEB ve Talim Terbiye Kurumu Başkanlığı'nın yayımladığı 2005 yılı ve 2018 yılı programları üzerinden SBDÖP' ye ilişkin önemli özellikler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Çeşitli karşılaştırmalar yapılarak önemli kısımlar vurgulanmaya çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılarak; 2005 ve 2018 SBDÖP'ler ile ilgili kaynakların incelenmesi, kategorize edilmesi ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu kaynaklar ışığında ele alınan programlar amaçları, öğrenme alanları, yaklaşımı, kazanımları, becerileri, değerler ve ölçme-değerlendirme gibi başlıklar altında karşılaştırılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu kısımda 2005 SBDÖP ile 2018 SBDÖP'deki, amaçlarına, öğrenme alanlarına, yaklaşımlarına, kazanımlarına, becerilerine, değerler alanına ve ölçme-değerlendirme yöntemlerine ilişkin bulgulara yer

verilmiştir. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı çeşitli yıllarda değişikliğe uğramıştır. Son değişiklik 2017'de olmuş; ancak son şekline 2018'de kavuşmuştur. 2018 SBDÖP'de ayrı bir başlık altında 2005 SBDÖP'den farklı olarak yetkinlik alanları belirlenmiştir. Türkiye Yeterlilik Çerçevesi (TYÇ) başlığında toplamıştır. Bu yetkinlik alanları şu şekildedir:

- 1) Anadilde iletişim,
- 2) Dijital yetkinlik,
- 3) Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler,
- 4) Kültürel farkındalık ve ifade
- 5) Yabancı dillerde iletişim,
- 6) Öğrenmeyi öğrenme,
- 7) İnisiyatif alma ve girişimcilik

Tablo 1. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) Amaçları

2005	2018
<p>6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.</p> <p>7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.</p> <p>16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.</p> <p><i>kısmî değişenler</i></p> <p>9. Meslekleri tanıır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.</p> <p>11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.</p> <p>13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.</p> <p>17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.</p>	<p>5. Yaşadığı çevre ile dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanıyarak insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları ve mekânı algılama becerilerini geliştirmeleri,</p> <p>6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,</p> <p>7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,</p> <p>16. Millî, manevi değerleri ile evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,</p> <p>9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,</p> <p>11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,</p> <p>13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,</p> <p>17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri,</p>

Kaynak: MEB, 2005 & MEB, 2018

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP)'nda MEB'in genel amaçlarına uygun maddeler halinde 17 genel amaca yer verilmiştir. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP)'nda, 2005 SBDÖP genel amaçları temel alınarak ve bunlar üzerinde bazı değişiklikler yapılarak 18 özel amaç oluşturulmuştur.

Tablo 2. 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) Öğrenme Alanları

	2005 SBDÖP	2018 SBDÖP
Öğrenme Alanları	<ul style="list-style-type: none">➤ Birey ve Toplum➤ Kültür ve Miras➤ İnsanlar, Yerler ve Çevreler➤ Üretim, Dağıtım ve Tüketim➤ Bilim, Teknoloji ve Toplum➤ Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler➤ Güç, Yönetim ve Toplum➤ Küresel Bağlantılar➤ Zaman, Süreklilik ve Değişim	<ul style="list-style-type: none">➤ Birey ve Toplum➤ Kültür ve Miras➤ İnsanlar, Yerler ve Çevreler➤ Üretim, Dağıtım ve Tüketim➤ Bilim, Teknoloji ve Toplum➤ Etkin Vatandaşlık➤ Küresel Bağlantılar

Kaynak: MEB, 2005 & MEB, 2018

Yukarıdaki tabloda (Tablo 2) belirtildiği üzere, 2005 SBDÖP’de 9 tane öğrenme alanı bulunurken; 2018 SBDÖP’de 7’ye düştüğü görülmektedir. 2005 SBDÖP’deki programda yer alan öğrenme alanlarından bazıları 2018 SBDÖP’den çıkarıldığı söylenebilir. 2005 programında bulunan ‘Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler’ ve ‘Güç, Yönetim ve Toplum’ öğrenme alanlarının 2018 programında ‘Etkin Vatandaşlık’ öğrenme alanı adında birleştirilmiştir.

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) Yaklaşımlar

2015 SBDÖP ve 2018 SBDÖP yıllarındaki programların yaklaşım olarak değişmediği söylenebilir. 2005’teki SBDÖP yaklaşımı, 2018 SBDÖP’de korunmuştur. Bunlar;

- ❖ Öğrenci merkezli (etkinlik merkezli),
- ❖ Toplu öğretim yaklaşımı,
- ❖ Tematik yaklaşım, anlayışındadır.

2005’ten beri SBDÖP’ de öğrenci merkezli, toplu öğretim ve tematik yaklaşımın değiştirilmeden benimsendiği görülmektedir.

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) Kazanımlar

Tablo 3. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (4. Sınıf) Kazanım Açısından Karşılaştırılması

Öğrenme Alanı 2005 -2018	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 4. Sınıf Kazanım Sayısı	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 4. Sınıf Kazanım Sayısı
➤ Birey ve Toplum	6	5
➤ Kültür ve Miras	6	4
➤ İnsanlar, Yerler ve Çevreler	8	6
➤ Üretim, Dağıtım ve Tüketim	7	5
➤ Bilim, Teknoloji ve Toplum	6	5
➤ Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	5	-
➤ Güç, Yönetim ve Toplum	4	-
➤ Küresel Bağlantılar	4	4
➤ Etkin Vatandaşlık	-	4
Toplam	46	33

Kaynak: MEB, 2005 & MEB, 2018

Tablo 3 incelendiğinde, 2018 SBDÖP’de; “Birey ve Toplum” öğrenme alanı,1 kazanım, “Kültür ve Miras” öğrenme alanı 2 kazanım, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı 2 kazanım, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanı 2 kazanım, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı 1 kazanım azaltılırken; 2005 Öğretim Programında yer alan “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ile Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanlarının 2018 SBDÖP’de yer almadığı tespit edilmiştir. 2018 SBDÖP’ye eklenen “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında ise 4 kazanım mevcuttur. Tablo 3’e göre,

2005 Sosyal Bilgiler 4. Sınıf Öğretim Programında toplam 46 kazanım yer almışken; bu sayı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi 5 Sınıf Öğretim Programında 33'e düşmüştür.

Tablo 4. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (5. Sınıf) Kazanım Açısından Karşılaştırılması

Öğrenme Alanı 2005 -2018	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. Sınıf Kazanım Sayısı	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 5. Sınıf Kazanım Sayısı
➤ Birey ve Toplum	4	4
➤ Kültür ve Miras	6	5
➤ İnsanlar, Yerler ve Çevreler	7	5
➤ Üretim, Dağıtım ve Tüketim	7	6
➤ Bilim, Teknoloji ve Toplum	6	5
➤ Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	5	-
➤ Güç, Yönetim ve Toplum	5	-
➤ Küresel Bağlantılar	6	4
➤ Etkin Vatandaşlık	-	4
Toplam	46	33

Kaynak: MEB, 2005 & MEB, 2018

Tablo 4 incelendiğinde, 2018 SBDÖP'de; "Birey ve Toplum" öğrenme alanı kazanımı aynı sayıda kalmış, "Kültür ve Miras" öğrenme alanı 1 kazanım, "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı 2 kazanım, "Üretim, Tüketim ve Dağıtım" öğrenme alanı 1 kazanım, "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanı 1 kazanım, "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanı 2 kazanım azaltılırken; 2005 Öğretim Programında yer alan "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ile Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanlarının 2018 SBDÖP'de yer almadığı tespit edilmiştir. 2018 SBDÖP'ye eklenen "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanında ise 4 kazanım mevcuttur. Tablo 4'e göre, 2005 Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Öğretim Programı'nda toplam 46 kazanım yer almışken; bu sayı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi 5. Sınıf Öğretim Programında 33'e düşmüştür.

Tablo 5. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (6. Sınıf) Kazanım Açısından Karşılaştırılması

Öğrenme Alanı 2005 -2018	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Kazanım Sayısı	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 6. Sınıf Kazanım Sayısı
➤ Birey ve Toplum	6	5
➤ Kültür ve Miras	9	5
➤ İnsanlar, Yerler ve Çevreler	7	4
➤ Üretim, Dağıtım ve Tüketim	6	6
➤ Bilim, Teknoloji ve Toplum	5	4
➤ Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	-	-
➤ Güç, Yönetim ve Toplum	5	-
➤ Küresel Bağlantılar	5	4
➤ Etkin Vatandaşlık	-	6
Toplam	43	34

Kaynak: MEB, 2005 & MEB, 2018

Tablo 5 incelendiğinde, 2018 SBDÖP'de; "Birey ve Toplum" öğrenme alanı,1 kazanım, "Kültür ve Miras" öğrenme alanı 4 kazanım, "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanı 3 kazanım, "Bilim, Teknoloji ve Toplum" öğrenme alanı 1 kazanım, "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanı 1 kazanım azaltılırken; 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer alan "Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ile Güç, Yönetim ve Toplum" öğrenme alanlarının 2018 SBDÖP'de yer almadığı tespit edilmiştir. 2018 SBDÖP'ye eklenen "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanında ise 6 kazanım mevcuttur. Tablo 5'e göre, 2005 Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı'nda toplam 43 kazanım yer almışken; bu sayı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda 34'e düşmüştür.

Tablo 6. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (7. Sınıf) Kazanım Açısından Karşılaştırılması

Öğrenme Alanı 2005 -2018	2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Kazanım Sayısı	2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 7. Sınıf Kazanım Sayısı
➤ Birey ve Toplum	6	4
➤ Kültür ve Miras	8	5
➤ İnsanlar, Yerler ve Çevreler	5	4
➤ Üretim, Dağıtım ve Tüketim	6	6
➤ Bilim, Teknoloji ve Toplum	5	4
➤ Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	-	-
➤ Güç, Yönetim ve Toplum	5	-
➤ Küresel Bağlantılar	4	4
➤ Etkin Vatandaşlık	-	4
Toplam	39	31

Kaynak: MEB, 2005 & MEB, 2018

Tablo 6 incelendiğinde, 2018 SBDÖP’de; “Birey ve Toplum” öğrenme alanı,2 kazanım, “Kültür ve Miras” öğrenme alanı 3 kazanım, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı 1 kazanım, “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı 1 kazanım azaltılırken 2005 Öğretim Programında yer alan “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ile Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanlarının 2018 SBDÖP’de yer almadığı tespit edilmiştir. 2018 SBDÖP’ye eklenen “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında ise 4 kazanım mevcuttur. Tablo 6’ya göre, 2005 Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programında toplam 39 kazanım yer almışken; bu sayı 2018 Sosyal Bilgiler Dersi 7. Sınıf Öğretim Programında 31’e düşmüştür.

2005 ve 2018 SBDÖP’de (4. Sınıf) kazanımlara ilişkin bulgular

Birey ve Toplum (4. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’de ‘Birey ve Toplum’ öğrenme alanına ait 4 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 5 kazanım bulunmaktadır. 2018 SBDÖP’ye iki yeni kazanım maddesi eklenmiştir. Bunlar: “4.1.1. Resmî kimlik belgesini inceleyerek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.” ve “4.1.2. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.” kazanımlarıdır. 2005 SBDÖP’de bulunan “4.1.3. Arkadaşlarının kişisel özelliklerinin ve yeteneklerinin farkına varır.” kazanımı 2018 SBDÖP’de yer almaktadır.

Kültür ve Miras (4. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP ve 2018 SBDÖP’de ‘Kültür ve Miras’ öğrenme alanında kazanım sayısı 4 olarak kalmıştır. 2005 SBDÖP’de bulunan “4.5.2. Ailesi ve çevresindeki eşya ve nesnelere hareketle değişim ve sürekliliğe dair kanıtlar gösterir.” kazanımı, 2018 SBDÖP’de “4.2.2. Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.” şeklinde değiştirilmiştir. 2018 SBDÖP’ye “4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele’nin önemini kavrar.” şeklinde bir kazanım eklenmiştir. Bu kazanım ile programda milli mücadeleye vurgu yapılmıştır. 2005 SBDÖP’de bu içerikte bir kazanım bulunmamaktadır.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler (4. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP ve 2018 SBDÖP’de ‘İnsanlar, Yerler ve Çevreler’ öğrenme alanında kazanım sayısı 6 olarak kalmıştır. 2005 SBDÖP’de bulunan, “4.3.5. Yaşadığı çevrede görülen doğal afetlerin ve çevre sorunlarının farkına varır.” ve “4.3.6. Yaşadığı yerdeki doğal çevrenin ve kültürel unsurların korunmasının önemini savunur.” kazanımları; 2018 SBDÖP’de sırasıyla “4.3.5. Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.” ve “4.3.6. Doğal afetlere yönelik gerekli hazırlıkları yapar.” şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum (4. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’de ‘Bilim, Teknoloji ve Toplum’ öğrenme alanına ait 4 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 5 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de bulunan “4.7.3. Teknolojik ürünleri kendisine,

başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.” Kazanımı 2018 SBDÖP’de yer almamaktadır. 2018 SBDÖP’ye iki yeni kazanım eklenmiştir; “4.4.3. Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içerisindeki gelişimini araştırır.” ve “4.4.4. Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirir.” şeklindedir. İnsan ihtiyaçlarına yönelik yeniliklere adapte olmaya yönelik kazanımlar olduğu söylenebilir.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim (4. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP ‘Üretim, Dağıtım ve Tüketim’ öğrenme alanına ait 7 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’de 5 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’ de yer alan “4.4.4. Kaynakların kullanımında toplumsal paylaşım ve yardımlaşmayı önemser.” kazanımı 2018 SBDÖP’de bulunmamaktadır. 2018 SBDÖP’ de yer alan “4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.” kazanımının 2005 SBDÖP’ de yer almadığı görülür. 2005 SBDÖP’de yer alan; “İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder.”, “İhtiyaçlarından hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımlarda bulunur.” ve “Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.” gibi kazanımlar 2018 SBDÖP’de birleştirilmiş bu kazanımların yerine “4.5.1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.” kazanımı oluşturulmuştur.

Etkin Vatandaşlık (4. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’de ‘Etkin Vatandaşlık’ öğrenme alanı bulunmamaktadır. 2005 SBDÖP’de bulunan ‘Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler’ ve ‘Güç, Yönetim ve Toplum’ öğrenme alanlarında bulunan bazı kazanımlardan faydalanarak 2018 SBDÖP’de ‘Etkin Vatandaşlık’ öğrenme alanı adında yeni bir öğrenme alanı oluşturulduğu görülmektedir. Bu öğrenme alanında toplam 4 tane kazanım bulunmaktadır.

Küresel Bağlantılar (4. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’de ‘Küresel Bağlantılar’ öğrenme alanına ait 3 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de bulunan; “4.6.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkelerin özelliklerini fark eder.”, “4.6.2. Yaşadığı yerleşim yeri ile diğer yerleşim birimleri arasında ekonomi, eğitim ve sağlık alanlarında etkileşim olduğunu fark eder.” ve “4.6.3. Dünya üzerindeki farklı toplumlara ait kültürel unsurlarla kendi kültürünü karşılaştırır.” kazanımları sırasıyla 2018 SBDÖP’de; “4.7.1. Dünya üzerindeki çeşitli ülkeleri tanıtır.”, “4.7.2. Türkiye’nin komşuları ve diğer Türk Cumhuriyetleri ile olan ilişkilerini kavrar.” ve “4.7.3. Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.” Şekliyle düzenlenmiş ve değiştirilmiştir.

2005 ve 2018 SBDÖP’de (5. Sınıf) kazanımlara ilişkin bulgular

Birey ve Toplum (5. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP ve 2018 SBDÖP’de ‘Birey ve Toplum’ öğrenme alanında kazanım sayısı 4 olarak kalmıştır. 2005 SBDÖP’de bulunan; “Bulunduğu çeşitli grup ve kurumlar içindeki yerini belirler.”, “İçinde bulunduğu gruplar ile gruplara ait rolleri ilişkilendirir.” ve “Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.” gibi kazanımlar, 2018 SBDÖP’de birleştirilmiş ve “5.1.3. Sahip olduğu haklarının farkında olan bir birey olarak katıldığı gruplarda aldığı rollerin gerektirdiği görev ve sorumluluklara uygun davranır.” kazanımı oluşturulmuştur. 2005 SBDÖP’de bulunan “Çocuk olarak haklarını fark eder.” kazanımı, 2018 SBDÖP’de; “5.1.4. Çocuk olarak haklarından yararlanmaya ve bu hakların ihlal edildiği durumlara örnekler verir.” şekliyle küçük bir düzenleme geçirmiştir. 2018 SBDÖP’de; “5.1.1. Sosyal Bilgiler dersinin, Türkiye Cumhuriyeti’nin etkin bir vatandaşı olarak kendi gelişimine katkısını fark eder.” ve “5.1.2. Yakın çevresinde yaşanan bir örnekten yola çıkarak bir olayın çok boyutluluğunu açıklar.” şeklinde iki yeni kazanım oluşturulduğu görülmüştür.

Kültür ve Miras (5. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’ de ‘Kültür ve Miras’ öğrenme alanına ait 6 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 5 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de “Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıtları tanıtır.” kazanımı, 2018 SBDÖP’de “5.2.1. Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkıları fark eder.” şeklinde değiştirilmiştir. 2005 SBDÖP’de yer alan “Kanıt kullanarak Atatürk inkılaplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.” ve “Atatürk inkılaplarıyla ilkelerini

ilişkilendirir.” kazanımları 2018 SBDÖP’den çıkarıldığı görülür. Bunlardan farklı olarak 2018 SBDÖP’ye “5.2.5. Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.” yeni bir kazanım eklenmiştir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler (5. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’ de ‘İnsanlar, Yerler ve Çevreler’ öğrenme alanına ait 7 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 5 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan “Türkiye’nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanıır.” kazanımı, 2018 SBDÖP’de “5.3.1. Haritalar üzerinde yaşadığı yer ve çevresinin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bir başka değişiklikte 2005 SBDÖP’de “Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.” ve “Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.” kazanımları, 2018 SBDÖP’de birleştirilmiş bu kazanımların yerine “5.3.3. Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşerî özelliklerin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkilerine örnekler verir.” kazanımı getirilmiştir. Değişiklikler bunlarla sınırlı kalmamış, 2005 SBDÖP’de “Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.” ve “Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.” kazanımları, 2018 SBDÖP’de “5.3.4. Yaşadığı çevredeki afetlerin ve çevre sorunlarının oluşum nedenlerini sorgular.” şeklinde birleştirilerek yeniden düzenlenmiştir. Son düzenleme ise, 2005 SBDÖP’de bulunan “Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.” kazanımında yapılmış, 2018 SBDÖP’de “5.3.5. Doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklerle açıklar.” şeklinde değiştirilmiştir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum (5. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’ de ‘Bilim, Teknoloji ve Toplum’ öğrenme alanına ait 6 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 5 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan “Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.” Kazanımı, 2018 SBDÖP’de “5.4.1. Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.” şeklinde düzenlenmiştir. Bir başka değişiklik 2005 SBDÖP’deki “Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayınları tanıır ve izler.” ve “Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.” kazanımları, sırasıyla 2018 SBDÖP’de 5.4.2. Sanal ortamda ulaştığı bilgilerin doğruluk ve güvenilirliğini sorgular.” ve “5.4.5. Yaptığı çalışmalarda bilimsel etiğe uygun davranır.” şeklinde değiştirilmiştir. 2005 SBDÖP’de bulunan “Kanıtlara dayanarak, Atatürk’ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.” kazanımı, 2018 SBDÖP’de bulunmamaktadır. 2018 SBDÖP’de bulunan “5.4.3. Sanal ortamı kullanırken güvenlik kurallarına uyar.” kazanımının bir karşılığı 2005 SBDÖP’de yer almamıştır.

Üretim, Tüketim ve Dağıtım (5. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’ de ‘Bilim, Teknoloji ve Toplum’ öğrenme alanına ait 7 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 6 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan “Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.” ve “Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.” kazanımları; 2018 SBDÖP’de “5.5.2. Yaşadığı yer ve çevresindeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanıır.” şeklinde tek bir kazanımda birleştirilmiştir. 2005 SBDÖP’de bulunan “Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur.” kazanımı, 2018 SBDÖP’de bulunmamaktadır. 2018 SBDÖP’ye “5.5.6. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.” kazanımı eklenmiştir.

Etkin Vatandaşlık (5. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’de ‘Etkin Vatandaşlık’ öğrenme alanı bulunmamaktadır. 2005 SBDÖP’de bulunan ‘Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler’ ve ‘Güç, Yönetim ve Toplum’ öğrenme alanlarında bulunan bazı kazanımlardan faydalanarak 2018 SBDÖP’de ‘Etkin Vatandaşlık’ öğrenme alanı adında yeni bir öğrenme alanı oluşturulduğu görülmektedir. Bu öğrenme alanında toplam 4 tane kazanım bulunmaktadır. Daha çok ‘katılım ve düşünce özgürlüğü’ öne çıkarılmıştır.

Küresel Bağlantılar (5. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’ de ‘Küresel Bağlantılar’ öğrenme alanına ait 6 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’deki kazanımlarda ‘ortak miras’ öğeleri ön plana çıkarılırken, 2018 SBDÖP’de daha çok ‘kültürel unsurlar’ vurgulanmıştır.

2005 ve 2018 SBDÖP’de (6. Sınıf) kazanımlara ilişkin bulgular

Birey ve Toplum (6. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’ de ‘Birey ve Toplum’ öğrenme alanına ait 6 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 5 kazanım bulunmaktadır. 2018 SBDÖP’de, 2005 SBDÖP’ye göre “Birey ve Toplum” öğrenme alanında vurgulanan noktaların benzer olduğu görülmekle beraber 2018 SBDÖP’deki kazanımların sadeleştirilerek önyargıların kırılmasına, birlik ve beraberliğin önemine vurgu yapıldığı görülmüştür. Ayrıca “Birey ve Toplum” öğrenme alanında 2005 programında Atatürkçülük ile ilgili yer alan kazanımın 2018 SBDÖP’de yer almadığı tespit edilmiştir.

Kültür ve Miras (6. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’ de ‘Kültür ve Miras’ öğrenme alanına ait 9 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 5 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan “Günümüz Türk Silahlı Kuvvetlerini ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirilerek, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin önemini ve görevlerini kavrar”, “Dönemin devlet adamları ve Türk büyüklerinin hayatından yararlanarak ilk Türk - İslam devletlerinin siyasal, sosyal ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.”, “Örnek incelemeler yoluyla kutlama ve törenlerimizdeki uygulamaların kültürümüzü oluşturan unsurlarla ilişkisini değişim ve süreklilik açısından değerlendirir.” ve “Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk - İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarına kanıtlar gösterir.” kazanımları, 2018 SBDÖP’de yer almamıştır. 2005 SBDÖP’de bulunan “Destan, yazıt ve diğer belgelerden yararlanarak, Orta Asya ilk Türk devletlerinin siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.” ile “Orta Asya ilk Türk devletlerinin kültürel özellikleriyle yaşadıkları yerlerin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.” kazanımları, 2018 SBDÖP’de “6.2.1. Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasal, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.” şeklinde düzenlenerek birleştirilmiştir. Yine 2005 SBDÖP’de yer alan “İpek Yolu’nun toplumlar arası siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü fark eder.” ve “Görsel ve yazılı materyallerden yararlanarak İslamiyet’in ortaya çıkışı ve yayılışını inceler.” kazanımları, sırasıyla 2018 SBDÖP’de “6.2.5. Tarihî ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.” ve “6.2.2. İslamiyet’in ortaya çıkışını ve beraberinde getirdiği değişimleri yorumlar.” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. 2018 SBDÖP’ye “6.2.4. Türklerin Anadolu’yu yurt edinme sürecini XI. ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.” şeklinde yeni bir kazanım eklendiği tespit edilmiştir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler (6. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’ de ‘İnsanlar, Yerler ve Çevreler’ öğrenme alanına ait 7 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan “Farklı ölçeklerde çizilmiş haritalardan yararlanarak ölçek değiştiğinde haritanın değişen özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.”, “Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.” ve “Anadolu ve Mezopotomya’da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.” kazanımları, 2018 SBDÖP’den çıkarılmıştır. 2005 SBDÖP’de bulunan “Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur” ve “Haritalardan ve görsel materyallerden yararlanarak Türkiye’deki iklim tiplerinin dağılışı, konumun ve yeryüzü şekillerinin rolünü açıklar.” kazanımları, sırasıyla “6.3.2. Türkiye’nin temel fiziki coğrafya özelliklerinden yer şekillerini, iklim özelliklerini ve bitki örtüsünü ilgili haritalar üzerinde inceler.” ve “6.3.3. Türkiye’nin temel beşerî coğrafya özelliklerini ilgili haritalar üzerinde gösterir.” şeklinde yeniden düzenlendiği görülmektedir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum (6. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’ de ‘Bilim, Teknoloji ve Toplum’ öğrenme alanına ait 5 kazanım bulunurken; 2018 SBDÖP’ de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan “Tıp alanındaki buluş ve gelişmelerle insan hayatı ve toplumsal dayanışma arasındaki ilişkiyi fark eder.” ve “Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk’ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.” kazanımları 2018 SBDÖP’de yer almamıştır. 2005 SBDÖP’de ‘Birey ve Toplum’ öğrenme alanında bulunan “Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.” kazanımı, 2018 SBDÖP’de ‘Bilim, Teknoloji ve Toplum’ öğrenme alanında kazanım olarak yer almıştır.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim (6. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 ve 2018 SBDÖP' de 'Üretim, Dağıtım ve Tüketim' öğrenme alanına ait 6 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP'de yer alan "Ülke kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir." kazanımı, 2018 SBDÖP'de sadeleştirilerek "6.5.1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirir." şeklinde yer almıştır. Bir başka değişiklik 2005 SBDÖP'de bulunan "Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini tartışır." kazanımı, 2018 SBDÖP'de "6.5.2. Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder." şeklinde kapsamı genişletilmiştir.

Etkin Vatandaşlık (6.Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP'de 'Etkin Vatandaşlık' öğrenme alanı bulunmamaktadır. 2005 SBDÖP'de bulunan 'Güç, Yönetim ve Toplum' öğrenme alanında bulunan kazanımlardan faydalanarak 2018 SBDÖP'de 'Etkin Vatandaşlık' öğrenme alanı adında yeni bir öğrenme alanı oluşturulduğu görülmektedir. Bu öğrenme alanında toplam 6 tane kazanım bulunmaktadır. Daha çok yasaların, kuvvetler ayrılığının ve demokrasinin önemine vurgu yapıldığı görülür.

Küresel Bağlantılar (6. Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP' de 'Küresel Bağlantılar' öğrenme alanına ait 5 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP' de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP'de yer alan "Görsel materyalleri ve verileri kullanarak dünyada nüfus ve ekonomik faaliyetlerin dağılışının nedenleri hakkında çıkarımlarda bulunur." ve "Uluslararası kültür, sanat, fuar ve spor etkinliklerinin toplumlar arası etkileşimdeki rolünü değerlendirir." kazanımları, 2018 SBDÖP'de yer almamıştır. 2005 SBDÖP'de bulunan diğer kazanımlardan "Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini, kaynaklar ve ihtiyaçlar açısından değerlendirir." kazanımı ve "Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir." kazanımı sırasıyla 2018 SBDÖP'de "6.7.2. Ülkemizin diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkilerini analiz eder." ile "6.7.1. Ülkemizin Türk Cumhuriyetleri ve komşu devletlerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerini analiz eder." şeklinde değiştirildiği görülmektedir. 2018 SBDÖP'de "6.7.4. Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular." kazanımı yeni kazanım olarak göze çarpmaktadır.

2005 ve 2018 SBDÖP'de (7. Sınıf) kazanımlara ilişkin bulgular

Birey ve Toplum (7.Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP' de 'Birey ve Toplum' öğrenme alanına ait 6 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP' de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP'de bulunan "İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder." ve "İnsanlar arası etkileşimde kitle iletişim araçlarının rolünü tartışır" kazanımları sırasıyla, 2018 SBDÖP'de "7.1.2. Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır." ve "7.1.3. Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır." şeklinde yeniden düzenlenmiştir. 2005'te yer alan "Doğru bilgi alma hakkı, düşüncüyü açıklama özgürlüğü ve kitle iletişim özgürlüğü arasındaki bağlantıyı fark eder." ile "Kitle iletişim özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği kavramlarını, birbirleriyle ilişkileri çerçevesinde yorumlar." kazanımları, 2018 SBDÖP'de "7.1.4. İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir." şeklinde sadeleştirilerek birleştirilmiştir. 2005 SBDÖP'de bulunan "Atatürk'ün iletişime verdiği öneme kanıtlar gösterir." kazanımı, 2018 SBDÖP'de yer almamıştır.

Kültür ve Miras (7.Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP' de 'Kültür ve Miras' öğrenme alanına ait 8 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP' de 5 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP'de yer alan "Türkiye Selçukluları döneminde Türklerin siyasal mücadeleleri ve kültürel faaliyetlerinin Anadolu'nun Türkleşme sürecine katkılarını değerlendirir." kazanımı 2018 SBDÖP'de bulunmamaktadır. 2005 SBDÖP'de bulunan, "Şehir incelemesi yoluyla, Türk kültür, sanat ve estetik anlayışındaki değişim ve sürekliliğe ilişkin kanıtlar gösterir." ile "Seyahatnamelerden hareketle Türk kültürüne ait unsurları örneklendirir." kazanımları, 2018 SBDÖP'de "7.2.5. Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir." şeklinde birleştirilmiştir.

İnsanlar, Yerler ve Çevreler (7.Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP' de 'İnsanlar, Yerler ve Çevreler' öğrenme alanına ait 5 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP' de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP'de yer alan "Eğitim ve çalışma hakkının

kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir.” Kazanımı, 2018 SBDÖP’de bulunmamaktadır. 2005 SBDÖP’de bulunan “Görsel materyaller ve verilerden yararlanarak Türkiye’de nüfusun dağılışının neden ve sonuçlarını tartışır.”, “Tablo ve grafiklerden yararlanarak, ülkemiz nüfusunun özellikleri ile ilgili verileri yorumlar.” ve “Yerleşme ve seyahat özgürlüğünü açıklar.” kazanımları sırasıyla; 2018 SBDÖP’de “7.3.1. Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.”, “7.3.2. Türkiye’de nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerden hareketle Türkiye’nin demografik özelliklerini yorumlar.” ve “7.3.4. Temel haklardan yerleşme ve seyahat özgürlüğünün kısıtlanması halinde ortaya çıkacak olumsuz durumlara örnekler gösterir.” şeklinde değiştiği görülmektedir.

Bilim, Teknoloji ve Toplum (7.Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’de ‘Bilim, Teknoloji ve Toplum’ öğrenme alanına ait 5 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan “İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir.” kazanımı 2018 SBDÖP’de bulunmamaktadır. 2005 SBDÖP’de bulunan “İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.”, “Coğrafi keşiflerle birlikte Avrupa’da başlayan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini tartışır.” ve “Tarihsel süreçte düşüncüyü ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.” kazanımları sırasıyla; 2018 SBDÖP’de “7.4.1. Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.”, “7.4.3. XV-XX. yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini analiz eder.” ve “7.4.4. Özgür düşüncenin bilimsel gelişmelere katkısını değerlendirir.” şeklinde yeniden düzenlendiği görülmektedir.

Üretim, Dağıtım ve Tüketim (7.Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 ve 2018 SBDÖP’de ‘Üretim, Dağıtım ve Tüketim’ öğrenme alanına ait 6 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan “Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir.” kazanımı, 2018 SBDÖP’de bulunmamaktadır. 2005 SBDÖP’de bulunan, “Tarih boyunca Türklerde meslek edindirmede ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.” ile “Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda meslekî tercihlerine yönelik planlama yapar.” kazanımları, 2018 SBDÖP’de “7.5.4. Tarih boyunca Türklerde meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanır.” şeklinde birleştirmiştir. 2018 SBDÖP’de iki yeni kazanıma yer verilmiştir. Bunlar; “7.5.5. Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” ve “7.5.6. Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.” şeklindedir. Bu düzenlemelerle öğrenme alanında, küresel rekabette nitelikli insan gücünün ve tüketim alışkanlıklarının küresel çaptaki etkisi ön plana çıkmıştır.

Etkin Vatandaşlık (7.Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 SBDÖP’de ‘Etkin Vatandaşlık’ öğrenme alanı bulunmamaktadır. 2005 SBDÖP’de bulunan ‘Güç, Yönetim ve Toplum’ ve ‘Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler’ öğrenme alanında bulunan kazanımlardan faydalanarak 2018 SBDÖP’de ‘Etkin Vatandaşlık’ öğrenme alanı adında yeni bir öğrenme alanı oluşturulduğu görülmektedir. Bu öğrenme alanında toplam 4 tane kazanım bulunmaktadır. Bu kazanımlarda genel olarak demokrasinin önemine vurgu yapıldığı görülür.

Küresel Bağlantılar (7.Sınıf) Öğrenme Alanı

2005 ve 2018 SBDÖP’de ‘Küresel Bağlantılar’ öğrenme alanına ait 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı, doğal ve kültürel varlıkları korumakla ilgili kazanımlar, 2018 SBDÖP’de yer almamış, bu kazanımların yerine ülkelerarası dayanışma ve yardımlaşmayı ön plana çıkaran kazanımlara yer verilmiştir.

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) Beceriler

Tablo 7. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Beceri Açısından Karşılaştırılması

2005 SBDÖP Beceriler	2018 SBDÖP Beceriler
<ul style="list-style-type: none">❖ Eleştirel Düşünme Becerisi❖ Yaratıcı Düşünme Becerisi❖ İletişim Becerisi❖ Araştırma Becerisi❖ Problem Çözme Becerisi❖ Karar Verme Becerisi❖ Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi❖ Girişimcilik Becerisi❖ Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi❖ Gözlem Becerisi❖ Mekân Algılama Becerisi❖ Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi❖ Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi❖ Sosyal Katılım Becerisi❖ Empati Becerisi	<ul style="list-style-type: none">❖ Dijital okuryazarlık❖ Finansal okuryazarlık❖ Kalıp yargı ve önyargıyı fark etme❖ Konum analizi❖ Medya okuryazarlığı❖ Tablo, grafik ve diyagram çizme ve yorumlama❖ Yenilikçi düşünme❖ İşbirliği❖ Çevre okuryazarlığı❖ Değişim ve sürekliliği algılama❖ Harita ve Hukuk okuryazarlığı❖ Kanıt kullanma❖ Karar verme❖ Özdenetim❖ Politik okuryazarlık

Kaynak: MEB, 2005 & MEB, 2018

2005 SBDÖP programında 15 tane beceriye yer verilirken, 2018 programında ise 27 tane beceriye yer verildiği görülmüştür. Yani 2005 SBDÖP’de bulunan 13 tane beceri korunarak bu becerilere 14 tane daha yeni beceri eklenmiştir. 2005 SBDÖP’de bulunan “Yaratıcı Düşünme Becerisi” ve “Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi” 2018 SBDÖP’de yer almamıştır. 2018 SBDÖP’ye eklenen beceriler; Tablo 7’de verilmiştir.

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) Değerler

Tablo 8. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Değer Açısından Karşılaştırılması

2005	2018	2005	2018
Aile birliğine önem verme	Aile birliğine önem verme	-	Eşitlik
Adil olma	-	-	Tasarruf
Bağımsızlık	Bağımsızlık	-	Adalet
Barış	Barış		
Özgürlük	Özgürlük		
Bilimsellik	Bilimsellik		
Çalışkanlık	Çalışkanlık		
Dayanışma	Dayanışma		
Duyarlılık	Duyarlılık		
Dürüstlük	Dürüstlük		
Estetik	Estetik		
Hoşgörü	-		
Misafirperverlik	-		
Sağlıklı olmaya önem verme	-		
Saygı	Saygı		
Sevgi	Sevgi		
Sorumluluk	Sorumluluk		
Temizlik	-		
Vatanseverlik	Vatanseverlik		
Yardıms severlik	Yardıms severlik		

Kaynak: MEB, 2005 & MEB, 2018

Tablo 8 incelendiğinde, 2005 SBDÖP’de 20 olan genel değer sayısı 2018 SBDÖP’de 18’e düşmüştür. 2005 SBDÖP’de bulunan “adil olma, hoşgörü, misafirperverlik, sağlıklı olmaya önem verme ve

temizlik” değerlerine 2018 SBDÖP’de yer verilmemiştir. 2018 SBDÖP’ye üç tane yeni değer “eşitlik, tasarruf, adalet” eklenmiştir.

2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (SBDÖP) Ölçme ve Değerlendirme

2005 ve 2018 SBDÖP’nin ortak noktası; öğretmeni öğrencileri, yönlendiren rehber rolünde görmesi ve öğrencilerin potansiyellerini ortaya koyabilecekleri ortamlar yaratan bir uzman olarak kabul etmektedir. Öğrencileri bilgiyi ezberlemek yerine, bilgiyi uygulamalarına vurgu yapılmıştır. 2005 SBDÖP’de geleneksel ölçme ve değerlendirme uygulamalarının yanında, gösteri, anekdot, görüşme, gözlem, sözlü sunum, proje, öz değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, performans değerlendirme, dereceleme ve tutum ölçekleri gibi süreç odaklı ölçme ve değerlendirme yöntemlerine önem verilmiştir. 2018 SBDÖP’de bulunan kazanım ve açıklamalar üzerinde ısrarlı bir şekilde durulmuş, ölçme ve değerlendirmenin bu eksende yapılması gerektiğini belirtilmiştir. Önceki yıllarda yayınlanan programlardan farklı olarak soruların kazanımlara uygun olarak yazılmasına süreç ve değerlendirme bölümlerinde açık uçlu soruların oluşturularak öğrencilerin yordama gücünü geliştirmeyi hedeflediği söylenebilir. 2005 SBDÖP ölçme ve değerlendirmeye verdiği önem ve detay açısından, 2018 SBDÖP’den bir adım öndedir. Çünkü Tay (2017)’ya göre; 2005 programında değerlendirme ile ilgili olarak program kitabında 4 ve 5. sınıflar için toplam 18, 6 ve 7. sınıflar için toplam 37 sayfa açıklama yer alırken, 2017 programında ise 2 sayfaya yakın açıklama yer almıştır (s.476). Aynı anlayış 2018 SBDÖP’de devam etmiştir.

SONUÇ

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın karşılaştırılması sonucunda elde edilen veriler aşağıda değerlendirilmiştir.

2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 17 tane genel amaç olmasına karşın; 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda 18 tane özel amaç yer almıştır. 2005 SBDÖP’de bulunan her öğrenme alanındaki üniteler, 2018 SBDÖP’de yer almamış ünite yerine doğrudan öğrenme alanları ve kazanımlara yer verilmiştir. Yeni programda üniteler kaldırılmış, öğrenme alanları ve kazanımlar ön plana çıkmıştır. 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında 4. ve 5. sınıf düzeyinde 8 öğrenme alanı; 6. ve 7. sınıf düzeyinde ise 7 öğrenme alanı olmasına karşın; 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda tüm sınıf düzeylerinde 7 öğrenme alanı mevcuttur. “Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Üretim, Tüketim ve Dağıtım ile Küresel Bağlantılar” öğrenme alanları her iki programda değişmezken, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler ile Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanları 2018 SBDÖP’de değişiklik göstermiştir. Bu değişiklik gösteren iki öğrenme alanı “Etkin Vatandaşlık” adında yeni bir öğrenme alanında birleştirilmiştir. 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında toplamda 174 kazanım; 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise toplamda 131 kazanımın yer aldığı tespit edilmiştir. Bu çerçeveden bakıldığında 2018 öğretim programında kazanımların yaklaşık olarak %25 oranında azaltıldığı görülmektedir. Sınıf düzeyinde bakıldığında 4. ve 5. sınıflarda yaklaşık olarak %28, 6. sınıflarda yaklaşık olarak %20 ve 7. sınıflarda yaklaşık olarak %20 oranında azaltıldığı görülmektedir.

2005 ve 2018 SBDÖP’de bulunan 4. sınıf kazanımları genel olarak incelendiğinde, programlarda kazanım sayıları bazı öğrenme alanlarında arttığı bazılarında ise sadeleştirilerek azaltıldığı görülmektedir. 2005 SBDÖP’de ‘Birey ve Toplum’ öğrenme alanına ait 4 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’de 5 kazanım bulunmaktadır. “Birey ve Toplum” öğrenme alanında, saygı ve sorumluluk değerleri ön plana çıkmıştır. “Kültür ve Miras” öğrenme alanında hem 2005 hemde 2018 SBDÖP’de kazanım sayısı 4’tür, 2005 programında yer alan Atatürkçülük ile ilgili kazanımların kaldırılmıştır. 2018 SBDÖP’de yer alan ‘SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele’nin önemini kavrar.’ kazanımının 2005 SBDÖP’de bulunmamaktadır. Aile birliğine önem verme, kültürel mirasa duyarlılık ve vatanseverlik gibi değerler ön plana çıkarılmıştır. “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında hem 2005 hemde 2018 SBDÖP’de kazanım sayısı 6’dır. Yeni programdaki kazanımlarda daha çok doğal afetler konusuna yönelim vardır. Doğal çevreye duyarlılık değerine vurgu yapılmıştır. 2005 SBDÖP’de “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanına ait 4 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’de 5 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’de yer alan ‘4.7.3. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.’ kazanımını 2018 SBDÖP’den çıkarılmıştır. Bu öğrenme alanında bilimsellik ve doğal çevreye duyarlılık değerlerine

vurgu yapılmıştır. “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında hem 2005 hemde 2018 SBDÖP’de kazanım sayısı 5’tir. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘4.4.4. Kaynakların kullanımında toplumsal paylaşım ve yardımlaşmayı önemser.’ kazanımı 2018 SBDÖP’ de yer almamaktadır. 2018 SBDÖP’ de yer alan ‘SB.4.5.3. Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.’ kazanımı 2005 SBDÖP’de bulunmamaktadır. Bu öğrenme alanında sorumluluk ve tasarruf değerleri ön plana çıkarılmıştır. 2005 SBDÖP’de “Etkin Vatandaşlık” adı ile oluşturulmuş bir öğrenme alanı bulunmamaktadır. 2018 SBDÖP’de yer alan bu öğrenme alanında sorumluluk ve bağımsızlık değerleri vurgulanmıştır. 2005 SBDÖP’ de ‘Küresel Bağlantılar’ öğrenme alanına ait 3 kazanıma yer verilmişken, 2018 SBDÖP’ de kazanım sayısı 4’e çıkarılmıştır. Bu öğrenme alanında kültürel mirasa duyarlılık ve saygı gibi değerlere yer verilmiştir.

2005 ve 2018 SBDÖP’de bulunan 5. sınıf kazanımları genel olarak incelendiğinde, programlarda kazanım sayıları bazı öğrenme alanlarında arttığı veya aynı kaldığı, bazılarında ise sadeleştirilerek azaltıldığı görülmektedir. 2005 ve 2018 SBDÖP’de ‘Birey ve Toplum’ öğrenme alanında kazanım sayısı aynı kalmıştır yani 5 olarak belirlenmiştir. “Birey ve Toplum” öğrenme alanında, bilimsellik, aile birliğine önem verme ve sorumluluk değerleri ön plana çıkmıştır. “Kültür ve Miras” öğrenme alanında, 2005 SBDÖP’de 6 tane kazanım olmasına rağmen, 2018 SBDÖP’de bu sayı 5’e düşmüştür. 2005 programında yer alan Atatürkçülük ile ilgili kazanımların kaldırılmıştır. Estetik ve kültürel mirasa duyarlılık gibi değerler ön plana çıkarılmıştır. “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında 2005 SBDÖP’de 7 tane kazanım olmasına rağmen, 2018 SBDÖP’de bu sayı 5’e düşmüştür. Yeni programdaki kazanımlarda daha çok doğal faktörlerin insana etkisine yönelim vardır. Doğal çevreye duyarlılık ve dayanışma değerine vurgu yapılmıştır. 2005 SBDÖP’ de “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanına ait 6 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 5 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘Kanıtlara dayanarak, Atatürk’ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.’ kazanımı 2018 SBDÖP’den çıkarılmıştır. Bu öğrenme alanında dürüstlük, çalışkanlık ve bilim etiği değerlerine vurgu yapılmıştır. 2005 SBDÖP’de “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında 7 tane kazanım olmasına rağmen, 2018 SBDÖP’de bu sayı 6’ya düşmüştür. Bu öğrenme alanında sorumluluk değeri ön plana çıkarılmıştır. 2005 SBDÖP’de “Etkin Vatandaşlık” adı ile oluşturulmuş bir öğrenme alanı bulunmamaktadır. 2018 SBDÖP’de yer alan bu öğrenme alanında özgürlük ve bağımsızlık değerleri vurgulanmıştır. 2005 SBDÖP’ de ‘Küresel Bağlantılar’ öğrenme alanına ait 6 kazanıma yer verilmişken, 2018 SBDÖP’ de kazanım sayısı 4’e düşmüştür. Bu öğrenme alanında kültürel mirasa duyarlılık değerlerine yer verilmiştir.

2005 ve 2018 SBDÖP’de bulunan 6. sınıf kazanımları genel olarak incelendiğinde, programlarda kazanım sayıları bazı öğrenme alanlarında arttığı veya aynı kaldığı, bazılarında ise sadeleştirilerek azaltıldığı görülmektedir. 2005 SBDÖP’de ‘Birey ve Toplum’ öğrenme alanına ait 6 kazanıma yer verilmişken, 2018 SBDÖP’ de kazanım sayısı 5’e düşmüştür. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘6.1.6. Atatürk’ün ülkemizde sosyal bilimlerin geliştirilmesi için yaptığı uygulamalara örnekler verir.’ kazanımı 2018 SBDÖP’den çıkarılmıştır. “Birey ve Toplum” öğrenme alanında, dayanışma ve yardımseverlik değerleri ön plana çıkmıştır. “Kültür ve Miras” öğrenme alanında, 2005 SBDÖP’de 9 tane kazanım olmasına rağmen, 2018 SBDÖP’de bu sayı 5’e düşmüştür. Kültürel mirasa duyarlılık değeri ön plana çıkarılmıştır. “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında 2005 SBDÖP’de 7 tane kazanım olmasına rağmen, 2018 SBDÖP’de bu sayı 4’e düşmüştür. Vatanseverlik ve doğal çevreye duyarlılık değerlerine vurgu yapılmıştır. 2005 SBDÖP’ de “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanına ait 5 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘6.5.5. Uygulama ve eserlerinden yola çıkarak Atatürk’ün akılcılığa ve bilime verdiği önemi fark eder.’ kazanımı 2018 SBDÖP’den çıkarılmıştır. Bu öğrenme alanında bilimsellik değerine vurgu yapılmıştır. 2005 ve 2018 SBDÖP’de “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında kazanım sayısı aynı kalmıştır yani 6 olarak belirlenmiştir. Bu öğrenme alanında vatanseverlik, doğal çevreye karşı duyarlılık ve sorumluluk değerleri ön plana çıkarılmıştır. 2005 SBDÖP’de “Etkin Vatandaşlık” adı ile oluşturulmuş bir öğrenme alanı bulunmamaktadır. 2018 SBDÖP’de yer alan bu öğrenme alanında eşitlik değeri vurgulanmıştır. 2005 SBDÖP’ de ‘Küresel Bağlantılar’ öğrenme alanına ait 5 kazanıma yer verilmişken, 2018 SBDÖP’ de kazanım sayısı 4’e düşmüştür. 2005 SBDÖP’de yer alan ‘6.7.3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk’ün milli dış politika anlayışı açısından değerlendirir.’ kazanımı 2018 SBDÖP’den çıkarılmıştır. Bu öğrenme alanında kültürel mirasa duyarlılık değerlerine yer verilmiştir.

2005 ve 2018 SBDÖP’de bulunan 7. sınıf kazanımları genel olarak incelendiğinde, programlarda kazanım sayıları bazı öğrenme alanlarında arttığı veya aynı kaldığı, bazılarında ise sadeleştirilerek azaltıldığı görülmektedir. 2005 SBDÖP’de ‘Birey ve Toplum’ öğrenme alanına ait 6 kazanıma yer verilmişken, 2018 SBDÖP’ de kazanım sayısı 4’e düşmüştür. “Birey ve Toplum” öğrenme alanında, özgürlük ve sorumluluk değerleri ön plana çıkmıştır. “Kültür ve Miras” öğrenme alanında, 2005 SBDÖP’de 8 tane kazanım olmasına rağmen, 2018 SBDÖP’de bu sayı 5’e düşmüştür. kültürel mirasa duyarlılık ve estetik değerleri ön plana çıkarılmıştır. “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanında 2005 SBDÖP’de 5 tane kazanım olmasına rağmen, 2018 SBDÖP’de bu sayı 4’e düşmüştür.

2005 SBDÖP’de yer alan ‘7.3.4. Eğitim ve çalışma hakkının kullanılması ile devletin ve vatandaşın bu konudaki sorumluluklarını ilişkilendirir.’ kazanımı 2018 SBDÖP’den çıkarılmıştır. Özgürlük değerine vurgu yapılmıştır. 2005 SBDÖP’ de “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanına ait 5 kazanım bulunurken 2018 SBDÖP’ de 4 kazanım bulunmaktadır. 2005 SBDÖP’ de yer alan ‘7.5.1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarını örnekler verir.’ kazanımı 2018 SBDÖP’den çıkarılmıştır. Bu öğrenme alanında bilimsellik ve özgürlük değerlerine vurgu yapılmıştır. 2005 ve 2018 SBDÖP’de “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında kazanım sayısı aynı kalmıştır yani 6 olarak belirlenmiştir. Bu öğrenme alanında dayanışma, dürüstlük ve çalışkanlık değerleri ön plana çıkarılmıştır. 2005 SBDÖP’de “Etkin Vatandaşlık” adı ile oluşturulmuş bir öğrenme alanı bulunmamaktadır. 2018 SBDÖP’de yalnızca bu sınıf düzeyinde ve öğrenme alanında Atatürkçülük kazanımına yer verilmiştir. Bu kazanım; ‘7.6.2. Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.’ şeklindedir. 2018 SBDÖP’de yer alan bu öğrenme alanında barış değeri vurgulanmıştır. 2005 ve 2018 SBDÖP’de ‘Küresel Bağlantılar’ öğrenme alanında kazanım sayısı aynı kalmıştır yani 4 olarak belirlenmiştir. Bu öğrenme alanında barış ve saygı değerlerine yer verilmiştir.

2018 SBDÖP’de; anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve girişimcilik, kültürel farkındalık gibi yetkinliklere, 2005 SBDÖP’den farklı olarak Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) adında bir bölüme yer verilmiştir. 2005 ve 2018 yıllarındaki programların yaklaşım olarak değişiklik göstermediği öğrenci merkezli, toplu öğretim yaklaşımı ve tematik yaklaşım olarak kaldığı görülmektedir.

2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında 15 beceri yer alırken bu becerilerden “yaratıcı düşünme” ve “bilgi teknolojilerini kullanma” becerileri çıkarılarak geri kalan 13 becerinin olduğu gibi 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer aldığı ve bu becerilere ek olarak 14 beceri daha 2018 yılı sosyal bilgiler dersi öğretim programına eklenmiştir.

2005 SBDÖP’ de 20 olan genel değer sayısı 2018 SBDÖP’ de 18’e düşmüştür. 2005 SBDÖP’de yer alan “Adil olma” değeri 2018 SBDÖP’de “Adalet” olarak değiştirilmiştir. 2005 SBDÖP’de yer alan “Hoşgörü”, “Temizlik”, “Sağlıklı olmaya önem verme” ve “Misafirperverlik” değerleri, 2018 SBDÖP’de yer almamıştır. 2018 SBDÖP’ye “Eşitlik” ve “Tasarruf” iki yeni değer olarak girmiştir. 2005 ve 2018 SBDÖP’leri, ölçme ve değerlendirme açısından geleneksel yöntemleri kullanmanın yanı sıra alternatif nitelikteki ölçme ve değerlendirme yöntemlerini ön plana çıkarıp öğrenciyi, öğrenme sürecinde ve sürecin sonunda bir bütün olarak kapsamlı şekilde değerlendirmeyi hedeflemişlerdir. 2005 SBDÖP, ölçme ve değerlendirmeye verdiği önem ve detay açısından 2018 SBDÖP’den bir adım öndedir. 2005 SBDÖP incelendiğinde ölçme ve değerlendirme hakkında detaylı bir anlatım yoluna gitmiştir. 2018 SBDÖP’de bu durum söz konusu değildir.

ÖNERİLER

2005 SBDÖP’de her öğrenme alanında bulunan ünite anlayışı, 2018 SBDÖP’de terk edilmiştir. Bu durum dersin işleniş aşamasında öğrencilerde bir kafa karışıklığı oluşturacağı için yeniden ünite anlayışına dönülmesi gerektiği söylenebilir. Bu kafa karışıklığının nedeni yayınevlerinin kendi tanımlamalarına göre öğrenme alanlarını farklı isimlerde ünitelere bölmeleridir.

2005 SBDÖP’de bulunan “Hoşgörü”, “Misafirperverlik”, “Sağlıklı olamaya önem verme”, “Temizlik” gibi değerlerin yeniden 2018 SBDÖP’ye eklenmesi önem arz etmektedir. Bu değerler Türk toplumunun karakteristik özelliklerini barındırdığı için yeniden programda yer almalıdır.

2005 SBDÖP’de bulunan Atatürkçülük ile ilgili kazanımlar, 2018 SBDÖP’ye dâhil edilmelidir. Çünkü sarmal anlayış gereğince 8. sınıf İnkılap Tarihi dersine bir temel oluşturması açısından bu konu önem taşımaktadır.

2018 SBDÖP’de, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ) başlığı altında verilen yeterliliklerin kapsamının genişletilmesi önem arz etmektedir. Bu yeterliliklere, “Yaratıcı düşünme”, “Sorgulama yetkinliği” ve “Milli ve manevi değerleri özümseme” gibi eklemeler yapılmalıdır.

2005 SBDÖP’de etkinlik örneklerine ve açıklamalara yer verilerek uygulayıcıların programdaki kazanımları daha kolay ve sağlıklı şekilde öğrencilere aktardığı düşünülüyordu. 2018 SBDÖP’de bu etkinlik örnekleri ve açıklamaların yer almaması uygulayıcıların programı yeterince kavrayamamasına neden olduğu düşünüldüğünden yeni programa da bu örneklerin ve açıklamaların dâhil edilmesi gerektiği tavsiye edilebilir.

KAYNAKÇA

AKINOĞLU, O. (2005). Türkiye’de uygulanan ve değişen eğitim programlarının psikolojik temelleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 22, 31-46.

AKYÜZ, Y. (2009). *Türk Eğitim Tarihi “M.Ö. 1000-M.S. 2009”*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

ATA, B. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Lisans Programının İlköğretim 2005 Sosyal Bilgiler Dersi (6, 7. Sınıflar) Öğretim Programı Açısından Değerlendirilmesi. *I. Uluslararası Bilim Çalıştayı 08–09 Mart 2007 (Prof. Dr. Suzan ERBAŞ Anısına)*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

ÇATAK, M. (2015) *Ekev Akademi*, 19(62), 69-94.

ÇOBAN, O. ve AKŞİT, İ. (2018). 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Öğrenme Alanı, Kazanım, Kavram, Değer ve Beceri Boyutları Açısından Karşılaştırılması. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 479-505.

ERSOY, F. A. ve KAYA, E. (2009). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının (2004) Uygulama Sürecine İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Kastamonu Eğitim*, 17(1), 71-86.

GÜNGÖRDÜ, E. (2002). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar) Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.

MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (6-7. Sınıflar) Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.

MEB (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (6. Sınıf) Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.

MEB (2018). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (4, 5, 6 ve 7.Sınıflar) Talim Ve Terbiye Kurulu Başkanlığı*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.

MERRIAM, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education. Revised and expanded from case study research in education*. USA: JB Printing.

ÖZTÜRK, C. ve DİLEK, D. (2005). Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde (s.53-96)*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

SAFRAN, M. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi içinde (s.1-18)*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

SEVER, R. (2016). Alternatif yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler öğretimi ile ilgili temel kavramlar. R. Sever, M. Aydın ve E. Koçoğlu (Ed.), *Alternatif yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi içinde (s.1-13)*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

SÖNMEZ, V. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Anı Yayıncılık.

SÖZEN, E. - ADA, S. (2018). 2005 ve 2018 4. sınıf Sosyal bilgiler dersi öğretim programlarının (SBDÖP) karşılaştırılması. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim*, 6(1), 53-71.

ŞİMŞEK, S. (2016). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

TAY, B. (2017). 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programının Karşılaştırılması, *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 461-487.

TOPKAYA - TOKCAN (2013). Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Belirlediği Değerlerin 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yansıma Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler*, 4(10), 33-43.

VARIŞ, F. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme. Teori ve Teknikler*, Ankara: Alkım Yayıncılık.

